

TEKST SANDRA DE GEETER BEELD RUUD BAARTMANS EN SANDRA DE GEETER KAARTJE PAUL KLOEG

'Kicken!'

Oeganda door de ogen van een kind

Het is nog vijftig kilometer naar Fort Portal. De rustige weg leidt ons door een groen landschap, waar bananen, theeplantages en dorpjes elkaar afwisselen. Dankzij de brede vluchtstrook is het een prima weg om te fietsen. Maar... we zitten niet op de fiets. We zitten in de Toyota Land Cruiser van Richard, een sympathieke Oegandeese die ons de afgelopen week heeft rondgereden door het noorden van het land.

We zijn inmiddels elf dagen in het Oost-Afrikaanse Oeganda, samen met onze zonen Bas (14) en Daan (9). En nog steeds zonder onze fietsen. Die staan ergens in Istanboel. Of in Nairobi, dat is althans het laatste bericht dat we van Turkish Airlines kregen. Optimistisch blijven dan maar. In de hectiek van hoofdstad Kampala wil je immers helemaal niet fietsen. Dus verplaatsen we ons in de stad per *matatu* (deeltaxi) en – absoluut favoriet van de jongens – de *boda boda* (fiets-taxi). En na een paar dagen Kampala vertrekken we met de Land Cruiser van Richard richting Murchison Falls National Park in het noorden. Ook hier is het verkeer levensgevaarlijk en zijn we diep in ons hart blij dat we niet op de fiets zitten.

Benzinegeld

Aan het einde van een slechte weg, omringd door hutten van tabaksbladeren, ligt Hope North. Ben, een timide twintiger, woont hier al een paar jaar. Eerst als pupil, inmiddels als begeleider. Over zijn eigen verleden laat hij maar weinig los. In Hope North wonen tweehonderd jongeren, vooral voormalige kindsoldaten. Sommigen zijn net zo oud als Bas en Daan – wat een pijnlijk contrast. De afgelopen

jaren zijn in het noorden van Oeganda duizenden kinderen ontvoerd door het Lord's Resistance Army (LRA) om als soldaat in een bizarre burgeroorlog te vechten. De oorlog heeft ervoor gezorgd dat er bijna twee miljoen Oegandezen in overvolle vluchtelingenkampen leven. Volgens Artsen zonder Grenzen is het een van de grootste humanitaire rampen ter wereld.

Ben leidt ons rond door de school, de praktijkruimten en de twee slaapzalen. "Ziet er gezellig uit!", roept Daan. Zo eertlijk en nuchter gaat een kind van negen om met zo'n confronterende omgeving. En hij heeft ook gelijk: het is er gezellig. Er wordt gelachen, muziek gemaakt en gekletst. En er zit een grens aan het bevattingsvermogen van een kind, gelukkig maar. 's Avonds bij het kampvuur steelt Bas de show door met zijn diablo te jongleren.

En dan, in de auto, op de rustige weg naar Fort Portal, gaat de telefoon. Na elf dagen zijn onze fietsen dan toch gearriveerd. Dat is even schakelen, hoe pakken we dit slim aan? De fietsen staan 350 kilometer verderop, op het vliegveld in Entebbe. Een aantal telefoontjes verder hebben we kunnen regelen dat onze fietsen morgen naar Fort Portal worden gebracht. In afwachting daarvan nemen we onze intrek in een hotelletje in de stad en nemen afscheid van Richard en zijn Land Cruiser. De jongens zijn blij: ze kunnen een middagje Habbo, Grepolis en RuneScape spelen in het internetcafé. De volgende middag bellen we Karim, de man die onze fietsen zal brengen. Hij blijkt nog in Kampala te zijn. Hij heeft geen geld voor de benzine en is op zoek naar iemand die hem geld kan lenen. Het wordt een latertje.

'Hey mzungu!'

De fietsen hebben de reis gelukkig perfect doorstaan. Eindelijk kunnen we écht op pad! Met nog ruim twee weken voor de boeg is het plan om via het zuiden van Oeganda naar Kampala te fietsen. Een rustige asfaltweg voert ons door kleine dorpjes. We zien veel lemen hutten, met daken van golfplaat, vaak met een aantal bananenbomen ernaast voor het nationale voedsel: *matooke* (gestoomde bana-

Vanwege de leeuwen worden we door een bewaker met geweer naar de tent begeleid

nen). Hier fietsen is zoveel leuker dan met de auto rondreizen! Bij een houten stalletje langs de weg kopen we een tros bananen. Binnen een minuut staan er wel vijftig mensen om ons heen. Volwassenen en kinderen, die gewoon een beetje kijken. Onze fietsen aanraken. Kirrende geluidjes maken richting Daan. "Aah baby!" ("Ik ben al negen jaar hoor!"). Stoere jongetjes vragen "hey mzungu, how are you?", maar begrijpen niets van onze antwoorden. Twee jongetjes rennen kilometers lang met ons mee. Dat zal de komende tijd nog veel vaker gebeuren. Bas vindt het geweldig leuk, Daan vindt alle aandacht behoorlijk overweldigend.

Een dag later passeren we de evenaar. Rechts hebben we prachtig uitzicht op het Rwenzorigebergte, links op de savanne. We fietsen Queen Elizabeth National Park (QENP) in, het grootste nationaal park van het land en een van de meest gevarieerde ecosystemen in Afrika. De temperatuur is inmiddels flink opgelopen en we hebben

geen greintje schaduw. We zien kobs (een soort antilope), buffels en olifanten – gelukkig op een redelijk veilige afstand. We fietsen over de doorgaande weg door het park, naar de camping er net buiten. De accommodaties in QENP zelf liggen een eind van de doorgaande weg af en we hebben van andere fietsers gehoord dat de buffels en olifanten wel erg dichtbij kwamen. Uiteraard blijven we hier een dag voor een *game drive* (safari) en een boottocht. Prachtig. Op de camping worden we 's avonds door een bewaker met geweer naar de tent begeleid. Vanwege de leeuwen. "Kicken!", aldus Bas en Daan.

Bananenfietsers

We laten de vlakten achter ons en fietsen weer langs bananen- en koffieplantages, afgewisseld met bos. Langs de weg zien we veel bedrijvigheid: timmerwerkplaatsjes, verkoopstalletjes met groente en fruit, slagers én fietsmakers. Soms onder een

afdakje van hout, soms gewoon bij een boom. Want fietsen, ja, dat doet de Oegandese bevolking zelf ook. Op degelijke, klassieke 28 inch herenfietsen van Chinese fabrikaat vervoeren ze ananassen, zakken meel, brandhout en zelfs doodskisten. Vooral voor de zwaar beladen bananenfietsers hebben we veel respect.

Meestal fietsen Ruud en Bas voorop, en Daan en ik er een stukje achter. Als we door een dorpje fietsen, zien de mensen aanvankelijk maar twee fietsers. Vanuit de achterhoede is het prachtig om te zien wat er gebeurt. Kinderen rennen de school uit, mensen zwaaien, stoppen met werken, maken foto's met hun mobiele telefoon. En dan de verbazing – en soms de schrik – als er nog twee fietsers blijken te zijn. Een vrouw! Een kind!

In Ngoma verblijven we twee dagen in een voormalig schooltje. Er is feest in het dorp en wij zijn uitgenodigd. Het feest wordt gegeven door de ouders van een jongen die is afgestudeerd als leraar. En dat is in een plattelandsgemeenschap als Ngoma uitzonderlijk. Er is muziek, dans, lekker eten en er zijn speeches. Een oude man met een

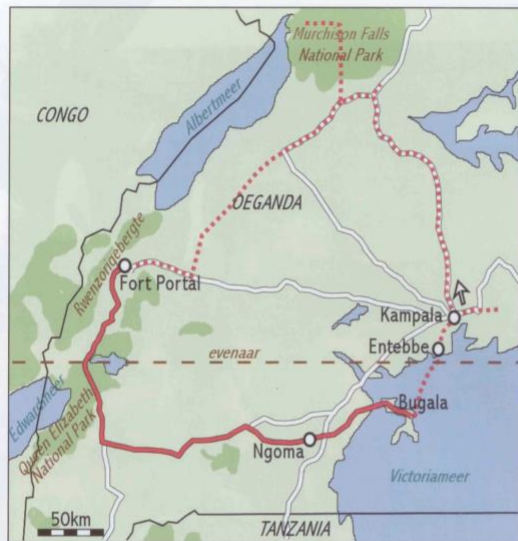
Het verzoek om zijn derde vrouw te worden, sla ik vriendelijk af

verweerd gezicht en een wit-met-zwart-mutsje grijnst als hij mij ziet. Hij komt terug voor nóg een hand. En dan nog een keer. Het verzoek om zijn derde vrouw te worden, sla ik vriendelijk af. Het is al donker als we weer terug gaan naar het schooltje, toch een beetje bezorgd over de jongens. Ze wilden niet mee naar het feest en bleven liever 'thuis'. Maar we zijn wel erg lang weggeweest! Zorgen om niets: ze hebben de hele middag spelletjes gedaan met kinderen uit het dorp en er is een warme maaltijd voor hen gekookt. Geen idee door wie, maar zo gaat dat hier.

Gesprekken

Tijdens de fietstocht praten we veel met onze kinderen. Over wat we meemaken, over de verschillen met Nederland, over de mensen die we ontmoeten. Zoals de meisjes van Bas' leeftijd – vaak met een baby aan de borst. In een dorpje als Ngoma is veertien jaar de gebruikelijke leeftijd om te worden uitgehuwelijkt, soms als tweede of derde vrouw, en een kind te krijgen. Ook de armoede die we onderweg tegenkomen, levert gespreksstof op. Hopelijk denken ze thuis nog eens terug aan het plezier dat kinderen in Afrika vaak met weinig hebben. We praten over kansen, over hoe bepalend het is waar je wieg staat, over dubbeltsjes die kwartjes kunnen worden, over de voors en tegens van ontwikkelingshulp. Het is mooi om te merken dat onze jongens dingen snel gewoon zijn gaan vinden. Zoals op een stoepje een portie maïspap, matoke en een vissenkop eten, met je handen. De emmer water in plaats van een douche. De wc die niet meer is dan een gat in de grond. Oliebollen als ontbijt. Alleen aan die keiharde muziek waar Oegandezen dol op lijken te zijn, vooral 's avonds laat, kunnen zij – en wij – maar moeilijk wennen.

Het laatste deel van onze fietstocht brengt ons naar het Victoriameer

en het eiland Bugala. Wat is het hier toch prachtig fietsen. De zompige paadjes door moerassen met papyrus, de stoffige weggetjes door velden vol ananassen, de apen die in het tropische bos van boom naar boom springen, de witte stranden op het eilandje. En wat is het genieten op de kleurige markten, bij de schooltjes, in de dorpjes, op de veerboot. Zo levensgevaarlijk als het verkeer in Kampala en het noorden van het land is, zo rustig is onze fietsroute gebleken.

Fietsen met de kinderen geeft een extra dimensie aan een reis en dat geldt in het bijzonder voor een reis als deze. Ze breken niet alleen het ijs, maar laten je vooral op een andere manier naar de omgeving kijken. Door de ogen van een kind.

